

Populus tremula

28

Ratelpopulier

De Althæa Pers

AS

BLAD

BLOEIWIJZE

BIJPRODUCT

STUIFMEEL

WORTEL

ZAAD

ZOMERTAK

HOUT

SCHORS

VRUCHT

GASTEN DIERLIJK

GASTEN PLANTAARDIG

TAKDOORSNEDE

WINTERTAK

Populus tremula

Ratelpopulier

De ratelpopulier is een telg uit de wilgenfamilie, waartoe alle wilgen, populieren en abelen behoren. De naam *populus* was ook bij de Romeinen de gewone, Latijnse naam voor populier. Het woord betekent echter ook volk. De Romeinen beluisterden in het geruis van de bladeren het geroezemoes van het volk, in de straten en op de pleinen van Rome. De Latijnse, tweede naam *tremula* betekent trillen of beven. De bladeren van de ratelpopulier bewegen bij het geringste zuchtje wind. *Ze zijn eigenlijk altijd in beweging.* Vandaar de Vlaamse volksnaam *vrouwentongen*. De ratelpopulier wordt ook wel esp genoemd. De uitdrukking *trillen als een espenblad* is ontstaan naar aanleiding van de almaar bewegende bladeren. Dat onrustige bewegen is ook te herkennen in het van de populier afgeleide werkwoord popelen. Hiermee is de populier een van de twee bomen die in de Nederlandse taal hun naam gegeven hebben aan een werkwoord. De andere boom is de beuk.

¶ Het natuurlijke verspreidingsgebied van de ratelpopulier in Europa is het meest uitgestrekte van alle inheemse populieren. Met uitzondering van Zuid-Spanje groeit hij overal, tot zelfs voorbij de 70° noorderbreedte. Hij komt al heel lang in Europa voor. Tegen het einde van de laatste ijstijd was hij een van de allereerste die zijn plek heroverde.

¶ In Nederland komt de ratelpopulier vrij algemeen voor, met name op de pleistocene zandgronden, in de duinen en op de hellingen van het Zuid-Limburgse krijtgebied. In bossen zien we hem nauwelijks. Hij heeft namelijk een grote behoefte aan licht en houdt daarom niet van andere bomen in zijn buurt. We zien hem veel op open plekken en aan bosranden.

¶ Gewoonlijk blijft de ratelpopulier in ons land aan de kleine kant, dat wil zeggen tot zo'n 20 meter hoog. Daar waar hij wel doorgroeit, bijvoorbeeld in Zuid-Limburg, is hij een hoge boom met een ijle kroon. Aan meer dan de helft van de stam zijn geen takken te vinden. Kenmerkend is de grote hoeveelheid wortelopslag. In de duinen kunnen zich zo flinke bosjes vormen.

¶ De ratelpopulier heeft mannelijke en vrouwelijke katjes. De mannelijke katjes worden in maart bruin, de vrouwelijke groen. Ze zitten aan verschillende bomen en de verstuiwing vindt plaats door de wind. De vrouwelijke katjes geven in mei witte, wollige zaden af. Zaad speelt bij de vermeerdering nauwelijks een rol. Die geschiedt via de vele worteluitlopers.

¶ De bladeren van deze uitlopers hebben een bijzondere manier om regenwater op te vangen. Ze staan schuin omhoog en zijn door een licht gebogen, opstaand randje een beetje komvormig. Het regenwater loopt dus automatisch naar beneden. Aan de voet van de bladschijf zitten twee napjes, die het water op kunnen vangen en die er voor zorgen dat het in de bladcellen komt. Bij droog weer ontstaat er een

vliesje dat het water afdekt en vast houdt. Dat vliesje lost vanzelf weer op als het door regenwater opnieuw nat wordt. De bladeren van de ratelpopulier zitten aan een lange steel. In de bladstelen zitten bastvezels, waardoor ze zeer sterk en elastisch zijn. De bladschijf is altijd korter dan de steel en blijft stijf. Deze combinatie van eigenschappen zorgt voor het gemakkelijke bewegen van de bladeren en het daarbij behorende, kenmerkende ritselen.

¶ Op de ratelpopulier komen vele gallen voor. Het zijn in de meeste gevallen bladgallen van galmuggen en galmijten. De kleine populierenboktor is een kever die gallen veroorzaakt. Hij knaagt in het hout van de takken een geultje, dat de houtvaten onderbreekt. Op die plaats legt hij zijn eitje. Er ontstaat dan een verdikking, waarin de larve verder opgroeit tot hij zich gaat verpoppen. Een ander insect dat zich thuis voelt op de ratelpopulier is het grote populierenhaantje.

¶ Ooit werd de ratelpopulier geplant naast de bruidskamers van herbergen. Het rustgevend geritsel van de bladeren zou dan rustgevend werken voor de gelieven, zodat zij in de juiste romantische stemming zouden komen. Ook geloofde men dat een blad onder de tong de welsprekendheid zou bevorderen. Volgens de legende ritselen de bladeren van de ratelpopulier van schaamte over het feit dat de boom als enige bij Christus' dood niet zijn takken liet hangen.

¶ De knopschubben van de ratelpopulier bevatten een hars, propolis genaamd, die als geneesmiddel in zalfjes wordt verwerkt.

¶ In de volksmond gaat de mare dat populieren die in de herfst eerst het blad in de top verliezen, een zachte winter voorspellen. Verliest de boom echter eerst de onderste bladeren dan volgt een strenge winter.

Vindplaats: Van Rijsweg, Delft

